

שאלה 1

א. לתפיסתו של פרויד, עשוי להיות גם שיקוף של גורלו של הקורא המשליך את הטרגדיה על עצמו. מבחינה פרשנית, טוען פרויד שאין כוח המשיכה של הטרגדיה טמון בהיות הגורל הנרמז בה מנוגד לרצון האדם, כפי שהיה נהוג לחשוב בעת העתיקה, אלא בהיותו בעל השפעה על רצון זה ובעל יכולת לשנות את גורלו של הקורא המודרני המנכס את הסיפור ואת התובנות הפסיכולוגיות שלו בזמן אמת. גורלו של אדיפוס יוצר לכן אצל הקורא המודרני מעין קטרזיס כאשר הוא גורם לו להכיר בדחפים האפלים שבתוכו, דהיינו קיום יחסי מין עם האם וחיסול האב, ולסלוד מהם בו בזמן. ההתמודדות עם הקונפליקט המוסרי מביאה להתבוננות עצמית ולהלקאה עצמית, עד כדי תהליך שבסופו התת מודע הופך למודע גם כשהוא בגדר חטא נורא. פרשנותו זו של פרויד מייחסת לקורא יכולת פרשנית ומעורבות חזקה במתרחש עד כדי התקה. בכך היא שונה מפרשנויות קודמות אשר קראו את הטקסט כישות אוטונומית בגישה מרוחקת ואובייקטיבית יותר. במשפט אחד ניתן לומר שעבור הקורא המודרני סיפורו של אדיפוס הופך לתופעת נפש סובייקטיבית קיומית.

ב. טיפולו של שייקספיר באותן הסוגיות שהעלה סופוקלס חושף לדעת פרויד את ההתקדמות החילונית בחיי הנפש מאז העת העתיקה ועד לעת החדשה, עת האדם שואף לשלוט בהם ולכוונם. אצל שייקספיר, לפי פרויד, פנטזיית המשאלה של הילד לקיים יחסי מין עם אמו ולפגוע באביו לא יוצאת לאור אלא נותרת מודחקת והקורא לומד אודותיה רק על פי העכבות הנובעות ממנה. לכן, נפתח פתח לפרשנויות רבות של דמותו של המלט המהסס למלא את משימת הנקם שהוטלה עליו. על פי פרויד הופך תסביך אדיפוס אצל שייקספיר מסיפור פשוט ונורא לסיפור מורכב רב רבדים בו הגיבור עסוק בחיבוטי נפש ובבחינה עצמית וחושף את המרכיבים האפלים של נפשו. המטמורפוזה הזו שעבר תסביך אדיפוס בעידן המודרני הפכה אותו לאבן יסוד ביצירות אמנות רבות ולבסיס לניתוח ולפרשנות פסיכואנליטית של הטקסט הספרותי.

ג. גישתו של פרויד מתבססת על ההבחנה בין התקבלותה של היצירה בזמן בו נכתבה לבין התקבלותה על ידי הקורא המודרני ולכן היא במובהק גישה היסטורית וגם הרמנויטית, שכן לפרשנותו האישית של הקורא על פי אופק הציפיות שלו יש משקל רב בה. הקונטקסט התרבותי הוא בסיסה של גישתו של פרויד ולפיכך כאמור - זו גישה היסטורית. פרויד פותח את הדיון בקביעה שהעת העתיקה הנחילה לקורא המודרני חומר גלם של אגדות הניתן להסבר מודרני רק על ידי תיאוריות פסיכואנליטיות שמקורן ביחסים של ילדים עם הוריהם בתקופת הילדות המוקדמת.

ד. היות שכך, וכפי האמור לעיל גישתו של פרויד היא הרמנויטית, הרי שהקשר בין הספרות לפסיכואנליזה במקרה זה מבוסס על התייחסות לקוראים ולעולמם הרגשי. אולם, פרויד מביא בעצמו את גישתו כאחת מני רבות ומציע להתייחס גם לדמויות, ובמיוחד לזו של המלט, כפי שעשה למשל גיתה, בעוד הוא מעלה גם התייחסות אוטוביוגרפית כאופציה לתהליך המכונן את דמותו של המלט אצל שייקספיר, כדוגמא

להשלכה העצמית של הסיפור על ידי הקורא- במקרה זה שייקספיר. פרויד ממשיל את ההשתלשלות של סיפור אדיפוס של סופוקלס לחשיפה עצמית הדרגתית, דוגמת זו המתרחשת בעת טיפול פסיכואנליטי, עד אשר מתגשמת נבואת האורקל ואדיפוס עוזב את ארצו והכוונה האמיתית בנפש האדם נחשפת. ברור שפרשנות זו לא הייתה יכולה להיווצר בעת העתיקה, שכן הבסיס התיאורטי שלה לא היה קיים. באמצעות התיאוריות שלו, יוצר פרויד קונטקסטואליזציה של סופוקלס וגם של שייקספיר בהמשך הדיון. הסיפור המזעזע הוא אכן מטלטל בכל עת לכשעצמו, אבל הרבדים הניתוחיים שמאפשרות התיאוריות של פרויד הם תוצאה של תהליכים היסטוריים.

שאלה 2

א. שיטת הניתוח של אייפרמן מסתמכת על בחינה עצמית של מאמר קודם שהיא כתבה על *כפה אדומה*. על ידי ניתוח של הטענות במאמר זה מתוך ראייה סובייקטיבית פסיכולוגית ובדיעבד ממרחק הזמן, היא מראה כיצד כתיבתה הונעה מרגשות חבויים ומתהליכים ביוגרפיים הקשורים ביחסיה עם אמה בתקופת הילדות המוקדמת. דהיינו, אייפרמן מנתחת טקסט של עצמה אשר נכתב אודות טקסט ספרותי, ויוצרת ניתוח פסיכולוגי עצמי המאפשר לה להגדיר ולזהות מרכיבים רגשיים ואישיותיים מילדותה המוקדמת ולהטמיע אותם לתוך הטקסט הספרותי בחזרה. המאמרים שכתבה על המעשייה *כפה אדומה* מציגים תוך כדי ניתוח קריאות שונות של הסיפור על ציר הזמן אולם אצל אותה הקוראת. תגובתה של אייפרמן כקוראת לטקסט הספרותי הייתה מכוננת לגבי גישתה הניתוחית הדו סטרית כאשר פתחה אותו להשפיע ולהיות מושפע ברמה הפנימית העמוקה ביותר- הפסיכואנליטית. היא הפגישה את הטקסט עם התת מודע שלה ולמדה את התובנות שעלו מן המפגש תוך העלאת התת מודע אל המודע. הטקסט הספרותי עורר אצלה תגובות פסיכואנליטיות אישיות, ביוגרפיות, ותגובתה אליו כמו גם תגובתה לתגובתה, יצרה מעין שרשרת של תובנות. ככל שהרבתה לקרוא בטקסט, יצרה הקוראת את הפרשנות אשר התכתבה עם